

שבני אדם אוכלים אותם בשעת הדחק, א"כ גם מאכל כזה מותר לאכלו לרפואה בשבת. אבל אם גורסים כרישין שהוא כרתי הוא מאכל אדם גמור, אלא שיש נמנעים מלאכלו כיון שהוא קשים לשיניים, כיון שהוא מאכל גמור אין ראייה כ"כ שאוכל לרפואה, אבל מאכל בהמה שבני אדם אוכלים אותו בשעת הדחק, יחא אסור לאכלו לרפואה בשבת (קצות השלחן קלד, בדי השלחן ב).

לְאֶתְנֵי מִי צִלְפִּין בְּחוּמֵי, שמוותר לשתות מי פרי הצלף המעורב בחומץ (רש"י), למרות שהחומץ קשה לשיניים [כשאין בהם מכה] כמאמר הכתוב (משלי י, כו) 'כחומץ לשיניים' וגו' (שושנים לדוד [לר"ד פארדו]).

מִהוּ לְשִׁתּוֹת מִי רְגָלִים בְּשַׁבָּת, שאמנם אין זה מאכל בריאים, שמוא מותר משום שהרואה סבור שזהו מים עכורים ולא מי רגלים, ופשוט רבא מהמנשה האומרת 'כל המשקין שותה', שמשמע שרק משקה שנוהגים בריאים לשתות מותר (חדש האביב [לבעל הפלא יועץ]). וממה שהסתפק על שבת, משמע שבחול מותר לשתות מי רגלים (מרדכי רמז שפג), ואפילו שאינו חולה שיש בו סכנה, ואין בו משום 'בל תשקצו' (ב"י יו"ד קטז, ו), שכל דבר שנעשה לצורך רפואה, אין בו משום 'בל תשקצו' (פמ"ג יו"ד פא, ש"ד ג; רדב"ז בפ"י הרמב"ם מאכלות אסורות ז, כט) שלא נקרא שיקוץ (שדי חמד ז, כללים מערכת הבי"ת, ח). ויש מפרש, ש'מי רגלים' הכוונה למי מעיין ששמו 'מי רגלים' (קרבן נתנאל ל) שמימיו עזין מאד וריחן רע (ברכי יוסף או"ח קלב, ח).

אָמַר לִיָּה תִּנְיָא כָּל הַמְשַׁקֵּין שׁוֹתָה, וּמִי רְגָלִים לֹא שָׁתוּ אֵינְשֵׁי, ובחולה שאין בו סכנה, כי אם יש בו סכנה, פשיטא שמוותר (מרדכי רמז שפג). ודוקא לרפואה אסור, אבל אם עושה כן כדי שלא יחלה בְּדָבָר, מותר (חידושי מהר"ל מפראג ובנו, מובא בישרון כח, פח).

וְהוּא דְלֹא רְגִיל בִּיה אַרְבָּעֵין יוֹמִין, שלא שתה שיכר ארבעים יום (רש"י, ויש פירש, שלא שתה משיכר זה ארבעים יום (ריטב"א המיוחס לר"ן).

וּפְרִיץ גְּדֵר יִשְׁכְּנוּ נַחֲשׁ, ויש חומר בעובר על דברי חכמים שחייב מיתה, ולא כן העובר על עשה או לא תעשה שאינו חייב מיתה, שדברי תורה חמורים אצל האדם וירא לעבור עליהם, ואם עבר עליהם הוא רק מחמת התגברות היצר, לא כן העובר על דברי חכמים הוא מחמת שדבריהם קלים בעיניו, וכפורק עולם מעליו. ועוד, שכיון שדבריהם לא חמורים בעיניו, ישנה באיולתו תמיד (שערי תשובה ג, ה-ו).

דְּכִי נַח נִפְשִׁיה דְרַב גְּזֵר רַב יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא וְכוּ', ומכאן ראייה שאין לנגן בכלי שיר בשמחת חתן וכלה בירושלים, שכמו שגזרו למעט בשמחת חתן וכלה בשנת אבלות על פטירת רב, כך עלינו לנהוג באבלות חורבן בית המקדש שעדיין עומד חרב מול עינינו (שלמת חיים, תתצ, בשם מהר"ל דיסקין).

וְאֹלֵ אִיהוּ אֲמַטִּי אָסָא וְכוּ', שבפטירת רב גזרו שבשנת האבל לא יביאו הדסים וענפי דקל לשמחת נישואין בתופים ובזוגים, ואותו ממונה עבר על הגזרה, ונשכו נחש ומת (רש"י). ואפילו שכבר עברו כמה דורות מפטירת רב עד אביי, שהרי רב יהודה היה תלמידו של רב, וביום פטירתו נולד רבא שהיה בן גילו של אביי, הקב"ה האריך אפו, וציפה שמוא ישוב בתשובה (הערות הגר"ש אלישיב).

לִישׁוֹאֵר נִגְרָא, שאם אין חבירו עמו להרכיבו ארבע אמות, ידלג על חריץ מים (רש"י, ויש שפירש, שהכוונה שיפסע פסיעה גסה [כפי שמפרש רש"י תיבות אלו בפסחים ק"ג, א], וראה רשב"ם שם), כלומר, שאם אין חבירו עמו, ידלג בפסיעה גסה ארבע אמות, כדי להרחיק עקבותיו מהקרקע (רש"י, שתמה על פירוש רש"י, מה אומרת הגמ' בהמשך שאם אין לו חריץ מים שיעבור נהר, הרי חריץ מים יותר מצוי מנהר).

ויש גורסים וכרישין לבני מעיים (ר"י מלוניל במשנה; פסקי הרי"ד; וכן הוא גירסת הגמ' לפנינו בברכות [מד, ב] שרש"י מציין. וראה בית האוצר [לר"י ענגיל] כלל קנ"ג ד"ה והנה לכאורה, שע"פ הגמ' כאן, גורס בגמ' ברכות כרישין, ונפק"מ, שאם גורסים כרישין שהוא מאכל בהמה, אלא